

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

5 Quid sit æuu[m], & quomodo à successiuis durationibus differat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

Questionis resolutio.

XII. Quid alteram vero partem, existimo in primis recte Caietanum interpretari Dium Tho. dicentem; rationem eternitatis consistere in apprehensione uniformitatis, intelligendum esse non de apprehensione formali nostri intellectus, sed de obiectiva, id est, de uniformitate apprehensa, seu quam nos apprehendimus in diuino esse: non quod apprehensio nostra pertineat ad rationem eternitatis, id enim impossibile est: alias nisi nos diuinum esse apprehenderemus, aut per nostram apprehensionem aliquid ei attribueremus, in Deo non esset eternitas, quod ridiculum est. Propter quam rationem generaliter censeo, nullum ens rationis, quatenus pendet ex apprehensione nostri intellectus, includi posse in formali ratione eternitatis. Cum ergo D. Tho. mentionem facit apprehensionis uniformitatis, solum explicat rationem eternitatis per conceptum obiectiuum correspondentem nostrae apprehensioni quando concipimus eternitatem.

XIII. Deinde existimo, huiusmodi uniformitatem & rationem eternitatis recte explicari per negationem superius declaratam. Neque inde sit attributum eternitatis non esse reale, aut non conuenire Deo nisi per nostrum intellectum, quia illa negatio, realis est eo modo quo potest hoc negationi conuenire, id est, reale imperfectionem, & successionem excludens. Sicut etiam simplicitas attributum reale est, quamuis negationem induat, & de duratione in communis supra etiam dicebamus optime per negationem explicari, quamuis permanentia durationis in re ipsa sit: at quo diuina duratio simplicior est, & permanentior, ac sibi semper similior, eo maiori ratione per negationem a nobis concipitur & explicatur. Denique esse a se, licet sit attributum Dei, & reale, tamen formaliter negationem independetiam includit: at vero eternitas in suo conceptu includit, quod sit duratio simpliciter necessaria, atque adeo independens ab alia, ut etiam docuit D. Tho. in 1. dist. 19. ubi supra. Sicigitur, recte dicitur eternitas, quatenus attributum distinctum ab aliis est aliquam negationem includere.

XIV. Neque hinc fit, ut attributum eternitatis cum attributo immutabilitatis confundatur: quanquam enim haec attributa sint propinquissima, & ideo saepe pro eodem vsurpentur, ut videre licet praesertim apud Iud. lib. 7. Etymolog. c. 1. & August. libr. de natura boni capit. 39. tamen secundum rationem distinguuntur, etiam in negationibus quas includunt. Nam sicut motus & tempus, licet in re sint idem, nihilominus ratione distinguuntur, ita negatio mutationis quam dicit immutabilitas, secundum rationem distincta est a negatione successionis temporalis, seu omnis successionis durationis creatae, quam includit eternitas.

XV. Tandem censeo per hanc negationem circumscribi aut declarari a nobis perfectionem positiuam diuinam durationis, quam perfectionem per eternitatem significamus. Hoc per se notum est ex omnibus similibus attributis Dei, & praesertim in attributo simplicitatis id supra explicauimus: omnes enim haec negationes habent fundamentum in perfectione diuina, quam nos neque adaequate, neque prout in se est concipere possumus: & ideo & pluribus & negatiuis conceptibus illam declaramus. Quae autem sit illa perfectio positiuam quae per hanc negationem explicatur, controuerti solet: nam quinam a iunt esse solam intensiuam perfectionem illius durationis, a qua provenit ut diuinum esse & plenum & immutabile sit, & consequenter ut nullam variationem aut deflectionem in se possit admittere, atque ita sentit Scotus supra. Alii vero volunt esse infinitam perfectionem quasi extensiuam, non quod in ipsa esset eternitas sit extensio, sed quod in ea sit eminens

Tom. II. Metaphys.

quaedam perfectio, ratione cuius ex se sit sufficiens ad coexistendum omni extensioni, quantacumque illa sit. Veruntamen dissensio est parui momenti, & de modo loquendi: nam tota illa emittens perfectio unde eternitas habet vim coexistendi cuilibet successioni, quatenus positiuum quid est, non aliud a perfectione intensiuam diuini esse: a qua provenit ut illud esse, simul & ex se, atque immutabiliter habeat totam perfectionem suam, & in hoc consistit positiuam permanentiam omnino necessaria ipsius eternitatis, ratione cuius habet illam vim coexistendi. Et haec sufficientiam de eternitate, quantum ratione inuestigari potest.

SECTIO V.

Quid sit aenum & quomodo a successiuis durationibus distinguatur.

Variae diuisiones durationis creatae, quibus supponitur aenum esse.

Prima explicata primam diuisionem durationis, ac praecipuum membrum eius, consequens est ut aliud membrum subdividamus atque ita ad singulas durationes pertractandas descendamus. Duratio igitur creata diuidi potest primo in permanentem & successiuam permanens dicitur, quae tota simul perseverat absque partium successionem: successiuam autem dicitur, quae non permanet nisi quamdiu una pars eius alteri succedit. De qua prius quam subdivideretur, quaeri posset an datur aliqua duratio creata vere permanens. Sed quia frequentius tractari hoc solet in speciali de aeno, ideo explicando rationem aui, commodius generalis illa quaestio definitur. Diuiditur ergo ulterius duratio creata permanens in durationem immutabiliter natura sua permanentem, quae aenum appellatur, & in eam quae licet permanens sit, tamen ex se non habet permanentiam immutabilem, sed natura defectibilem, quae duratio non habet commune nomen usu omnium receptum ab aliquibus tamen vocatur instans discreti temporis: de quo dicemus in sectione sequenti: nunc ratio aui explicanda est.

Et primo quoad nomen attinet, supponendum est, interdum accipi pro eternitate, quia in Graeco nomen non est diuersum: interdum pro diuturna duratione eadem ratione, quae de eternitate idem diximus. Proprie vero ex usu Theologorum sumitur pro duratione rerum incorruptibilium. Quod ergo sit aliqua duratio, quae merito aenum appellatur, supponendum est, id enim demonstrandum relinquitur, explicata essentiali ratione ipsius cui prout significat durationem rerum creatarum incorruptibilium. Nam quod haec res durent, euidenter est, cum in suo esse reali permaneant: habent ergo suam realem durationem. Quod vero illa duratio sit distincta a reliquis, ideoque merito nomine aui significetur, ex peculiari natura & modo essendi talium rerum facile intelligi potest: constabit vero amplius declarata ratione ipsius aui.

Sitne aenum duratio permanens.

His ergo suppositis in primis inquiri solet: an conuenienter aenum sub genere permanentis durationis numeretur, id est, an vere sit permanens, nullaque in eo sit realis successio. In qua re est opinio celeberrima D. Bonauent. in 2. dist. 2. art. 1. quae sit, qui negat aenum esse durationem permanentem: etiam si sit duratio rei permanentis. Distinguit enim triplicem durationem: unam quae nullam successionem

I.

II.

III.

D. Bonauent. opinio.

Ddd

Aug

aut variationem habet, neque in se, neque in esse cuius est duratio vel quod mensurat (ut multi loquuntur) vel quod nostro modo concipiendi afficit, seu formaliter constituit in ratione durantis & hanc dicit esse eternitatem. Aliam, quæ & in se & in illo esse cuius est duratio, habet successionem & varietatem, & hæc vocat tempus. Aliam vero quasi mediam, quia in se quidem variationem & successionem habet, non tam est in illo esse cuius est duratio. Quod si inquiras, quomodo possit in duratione esse varietas, si non est in esse, respondet Bonavent. quia idem esse potest continue fluere à suo principio, sicut lumen a sole. Alii enim (inquit) egreditur lumen à sole quam aqua à fonte, nam aqua continue egreditur à fonte, ita tamen ut semper alia & alia manet: lumen vero idem manens continue egreditur à sole: unde licet in esse luminis non sit varietas, tamen in egressu eius à sole est continuïtas & successio: ita ergo contingit in omni esse creato respectu Dei: atque ita ratione emanationis continuæ esse creati à Deo, potest in duratione eius esse varietas, etiam si non sit in ipso esse. Hanc opinionem nullus fere Scholasticorum secutus est, quâuis Scotus & Richardus infra citandi probabilem eam censent. Aureolus vero, qui, ut ex Capreolo supra referebamus, censuit de ratione durationis ut sic esse successionem à fortiori idem diceret de duratione rerum incorruptibilium, si tamen in eis veram durationem admitteret.

Opinio Bonaventuræ suadetur.

IV.

Vnde primum potest, hæc opinio fundari generali ratione, scilicet, quia nulla creata duratio: ut sic potest esse omnino permanens. Quod probatur, quia nulla est duratio, quæ non recipiat magis & minus secundum extensionem durationis, ergo nulla est quæ non sit quanta & extensa successiue. Probatur consequentia quia inter res diuisibiles, ut tales sunt, non potest intelligi comparatio secundum magis & minus. Antecedens vero patet, quia comparando angelos inter se, verum est dicere æqualiter durasse, comparatione vero Dei minus durasse, comparatione autem hominum vel rerum corruptibilium plus durasse. Immo si Deus nunc angelum de nouo crearet & conseruaret, minus durasset quam alii qui iam creati sunt, & si aliquem ex creatis annihilaret, minus ille durasset quam ceteri.

V.

Secundo id præcipue probat Bonaventura, quia repugnat durationi creatæ esse totam simul: quoniam alioqui simul in ea essent præsens, præteritum & futurum, sicut sunt in eternitate, hoc autem est impossibile: ergo Sequela videtur manifesta quia si illæ differentiæ essent successiue in duratione creata & non simul, iam non esset illa duratio permanens: cum non habeat partes simul, sed vnam post aliam: ergo ut duratio permanens sit: necesse est ut illæ tres differentiæ, quæ à nobis concipiuntur ut distinctæ & habentes inter se ordinem, in tali duratione simul & indiuisibiliter sint. Minor autem seu falsitas consequentis probatur, quia alias impossibile esset talem durationem simul existentem, non semper esse, quod conuenire non potest durationi creatæ, ut certissimum est, nam saltem per diuinam potentiam potest non esse sequela vero patet, nam impossibile est facere ut quod fuit, non fuerit, vel ut quod est, in sensu composito non sit pro eodem instanti in quo supponitur esse: ergo si aliqua duratio creata talis est, ut in duratione de præsentis simul includat fuisse & futurum esse: impossibile est quin si semel supponatur esse etiam fuerit & futura sit. Rursus si in ipso esse includit fuisse & futurum esse, non includit hæc intra aliquos definitos terminos: nulli enim assignari possunt: cum talis duratio semper possit magis & magis durare: ergo talis duratio includit semper fuisse, semperque futuram esse, ergo sicut postquam supponitur

esse de præsentis, non potest pro illo præsentis non esse, ita etiam non potest non semper esse, seu fuisse, ac futuram esse, quia in illa suppositione de præsentis, quæ includitur suppositio totius præteriti, totiusque futuri.

Vnde ulterius & consequenter infert Bonaventura talem durationem necessario debere esse infinitam in actu, in ratione durationis. Patet sequela, ut quia illa duratio actu includit semper durare & quicquid in præsentis vel futura duratione concipi potest: at hoc infinitum in genere durationis: ergo. Tum etiam quia hodierna duratio angeli potest etiam esse cras & posttridie, & sic in infinitum: vel ergo nunquam habet actu durationem crastinam, & omnem aliam: & sic habet actu infinitam durationem, vel solum habet hodie in potentia crastinam durationem & sequentes & ita fit, illam durationem non esse permanentem, neque totam simul quandoquidem est in potentia, ut successione durationis augeatur.

Vltimo id confirmat S. Bonavent. testimoniis Sanctorum qui vbiq; significant diuine eternitatis proprium esse totam simul esse absque successione præteriti & futuri: sentiunt ergo id non posse communicari durationi creatæ. Antecedens probatur à Bonavent. ex Hieron. epist. 186. ad Marcel. dicente, *Tantum Deus est qui non nouit fuisse aut futurum esse*: sed ea verba non reperiuntur ibi, reperiuntur tamen in Glossa ordinaria, Exod. 3. quæ illa sumptis ex Ildor. lib. 7. Etymolog. c. 1. Sed est notandum Ildor. non ponere illam exclusiuam *tantum*, ita ut cadat in Deum, & excludat omnem creaturam, sed ita ut cadat in esse Dei: & excludat fuisse vel futurum esse: sic enim ait Ildorus, *Deus autem tantum esse nouit, fuisse vel futurum esse non nouit*: quo sensu nullam fere vim habent illa verba in præsentis. Glossa tamen, à qua videtur Bonavent. illa sumptisse, in prædicto sensu illa protulit, & videtur Ildorus eundem intendisse, nam prius dixerat id continere Deo, quia immutabilis est & postea subdit, solum Deum esse incommutabilem. Eadem locutio sumi potest ex August. lib. 9. confess. cap. 10. Præterea assert Bonaventura Anselmum in Prolog. ca. 20. vbi in hoc ait eternitatem Dei superare eternitatem creaturarum, quod eternitas Dei est tota præsens, creatura vero nondum habet de sua eternitate, quod venturum est, sicut iam non habet quod præteritum est. Possimum præterea addere Augustinum, quem contra Iesum ferit Bonavent. lib. 11. Confess. c. 14. in eo tamen fauet, quod ait. *Præsens, si semper esset præsens, nec in præteritum transiret, iam non esset tempus, sed eternitas*. Scotus item similia fere verba asserit ex Boët. 1. de Trinitate. scilicet quod *tantum diuinum nunc idem semper persistat nam nostrum semper fluit*.

Secunda sententia opposita, & vera.

Secunda sententia huic contraria est communis Theologorum: eam tenet D. Tho. 1. p. q. 10. art. 4. & 5. & quodlib. 10. art. 4. Capreol. in 2. distinct. 29. 2. Caietan. supra & alii Thomistæ. Et in eandem inclinant Richard 2. dist. 2. art. 1. q. 3. & Scot. q. 1. & Gabr. q. 1. Durand. q. 3. Ocham in 2. quæst. 20. Eandem tenet Alen. 1. part. quæst. 12. membr. 9. art. 3. Albertus de quatuor coru. quæst. 2. art. 6. Henric. quodlib. 5. q. 12. Egid. in tract. de mensura angelor. Et hæc sententia mihi videtur vera & certa: ut tamen fundetur & argumenta in contrarium facta dissoluantur distinctius explicare oportet tum rem ipsam, tum modum concipiendi nostrum, ex quo oritur modus loquendi, qui sepe occasio errandi, attribuendo rebus id, quod solum est in modo apprehensionis nostræ, quod in præsentis quæstione maxime cauendum est.

Notæ

Notationes ad resolutionem questionis.

IX. **I**gitur in primis distinguere oportet veram & realem successionem ab imaginaria seu concepta. Vt enim sæpe dictum est, spatium seu intervallum illud quod nos vt coexistens toti æternitati apprehendimus per modum cuiusdam successionis à nobis cogitatur, tamen in re nihil est, nec veram successionem realem habere potest. Vnde de illo nunc non est sermo, quia illud nō est intrinseca duratio alterius rei: neque etiam coexistentiæ ad illud potest duratio successiva appellari, nisi in ea sit intrinseca & realis successio. Tum quia illa non est vera & realis coexistentia, sed ita concepta ac si esset: tum maxime quia ex coexistentia solum resultat extrinseca denominatio, quæ potest esse successiva, sine reali & intrinseca successione in re denominata. Ex hoc igitur modi concipiendi nostro præcise sumpto ad summum haberetur, concipi à nobis durationem ad modum successionis: hic vero inquirimus an vere & realiter in æuo sit.

X. Deinde considerandum est duplicem posse à nobis intelligi successionem: vnam negativam seu privativam ex parte alterius extremi, alteram positivam ex utraque parte. Suppono enim successionem veram esse non posse nisi inter duo, quæ aliquo modo sint in re ipsa distincta: nam successio vera non est, nisi quando vnum iam non est, sed fuit, aliud vero vel est, vel futurum est. Sicut autem non potest idem secundum idem esse & non esse, ita non potest in eodem secundum idem esse vera successio. Oportet ergo vt successio vera sit, aut inter duo entia, aut inter duas partes eiusdem entis, vel actionis, aut motus, vel certe inter esse, & non esse eiusdem rei. Et hanc ultimam voco successionem privativam ex parte alterius extremi, quæ non est propria successio in ipsa re positiva, sed solum per respectum & habitudinem ad privationem sibi oppositam.

XI. Tandem, quoniam Bonaventura distinguit inter esse rei creatæ, & conservationem eius aduertendum est ex dictis in superioribus de causa efficiente, conservationem esse veram efficientiam & actionem ex natura rei distinctam à termino suo esse conservato per illam, quo fit vt ipsamet conservatio, sicut est modus quidam realis distinctus in re à forma seu entitate conservata, ita etiam habeat suum proprium esse modale (vt ita loquar) simili modo distinctum ab esse termini seu rei conservatæ, iuxta doctrinam generalem superius, traditam de esse existentie rei creatæ.

XII. Ex quo alterius necessario inferitur, in conservatione rei, & re conservata duas esse durationes ex natura rei distinctas: Patet primo ex dictis sect. 1. quia duratio in re non distinguitur ab existentia perseverante: ergo sicut sunt duæ existentie ex natura rei distinctæ in conservatione & re conservata, ita duæ durationes. Secundo, quia conservatio realiter durat, & similiter res conservata formaliter durat, & hæc non durat formaliter per illam quia nihil durat per aliquid ex natura rei distinctum à se & sua essentia, vt supra probatum est: ergo vnaquæque durat per suam propriam durationem. Et inde fit, vt mutata conservatione, & consequenter etiam duratione eius ablata, res conservata per aliam actionem possit eadem perseverare in eodem esse, & in eadem permanentia essendi, atque adeo in eadem intrinseca duratione. Denique, sicut comparatur actio ad terminum, ita duratio actionis ad durationem terminum habent ergo in re eandem distinctionem.

Prima assertio.

XIII. **D**ico iam primo. Impossibile est in aliqua re esse positivam successionem veram & realem nisi in aliquo esse existentie talis rei sit realis successio & Tom. II. Metaphys.

varietas. Debent autem hæc cum proportionibus summi: nam in ipsa entitate rei dicitur esse successio, etiam erit in esse entitativo (vt sic dicam) eiusdem rei: si vero successio sit in aliquo modo rei, etiam in esse modali erit successio: si vero sit in aliquo accidente similiter erit successio in aliquo esse accidentali. At quæ hæc sensu dixit D. Tho. (& merito) implicare contradictionem, esse in aliqua successione absque variatione in esse, seu (quod idem est) absque innovatione, inesse, videlicet, si hæc duo cum proportionibus sumuntur, vt declaratum est. Nec fortasse Bonaventura vult huic assertioni contradicere: nō enim sine causa distinxit esse à conservatione, vt illam successionem attribuere possit alicui vel modo reali, quem forte non negaret habere suum proprium esse modale: alioqui nihil esset distinctum ex natura rei ab alio: vnde non magis posset esse in illo successio, quam in alio. Ratio autem conclusionis est, quia realis successio passiva non est nisi in aliqua re aut modo positivo: ergo necessario esse etiam debet in esse talis rei aut modi. Patet consequentia, quia res non distinguitur à suo esse, nec etiam modus à suo proportionali esse. Secundo, quia duratio & existentia idem in re sunt: ergo si in duratione reali est successio realis, etiam in aliqua existentia reali: debet esse realis successio. Denique idem ostendi potest inductione: nam si in substantia rei est successio, etiam in esse substantiali, si in operatione, etiam in esse operationis, & sic de cæteris vt magis constet ex sequentibus.

Secunda assertio

Hinc ulterius infero, & dico secundo. Non solum durationi vt sic, verum etiam nec durationi creatæ repugnat vt sit permanens, carensq; vera & intrinseca reali successione. Probatur aperte ex dictis, quia non repugnat dari esse existentie in quo nulla sit realis varietas aut successio, vt de diuino esse est certissimum & evidentissimum: ergo non repugnat dari durationem in qua nulla sit realis varietas aut successio. Patet consequentia, quia illud esse suam intrinsecam durationem habet, vt præcedenti sect. ostensum est, & in duratione non potest esse varietas si non sit esse: ergo. Idemque discursus applicari potest ad durationem creatam, quia non repugnat dari esse creatum in quo nulla sit varietas & successio, & illud habet suam intrinsecam durationem, cum vere ac realiter permaneat in esse: ergo in illa duratione nulla erit intrinseca & realis successio, cum hæc inseparabilis sit à variatione ipsius esse cuius est duratio, vt ostensum est. Antecedens autem huius rationis tam est evidens, quam notum est dari entia creatam, permanentia multo tempore absque vlla variatione in esse, vel substantiali, vel aliquo accidentali, quod quidem in reb. incorruptibilibus, de quibus nunc agimus, evidentius est. Et si Bonavent. consequenter loquatur, non potest negare hanc assertionem, nam ipse concedit in esse substantiali cæli aut angeli non esse successionem, quia in eo non est mutatio nec variatio: solumq; ponit successionem in conservatione illius esse: ergo iam admittit aliquod esse creatum, in cuius permanentia intrinseca nulla sit successio: ergo necessario admittere debet aliquam durationem creatam, in qua non sit successio: nam ostendimus, durationem ipsius esse, distinctum esse à duratione conservationis.

XV. **D**ico tertio: Duratio rerum incorruptibilium quantum ad esse earum, quæ æuum nominatur, est permanens absque vlla intrinseca variatione, vel successione reali, quam in se habeat, vel in esse cuius est duratio. Hæc conclusio sequitur manifeste ex præcedentibus, eamque præter Scholasticos supra citatos, videtur docuisse August. 12. de Civit. cap. 5. ibi discrimina constituit inter substantiam, seu (vt

ipse loquitur immortalitatem angelorum, & operationes eorum, quod in his est successio praeiteriti & futuri, non vero in illa. Ex ipso etiam xui nomine colligi potest, propterea attributum esse huic durationi, quia in hoc quandam similitudinem habet cū æternitate, quod permanentiam habet, & intrinsecam immutabilitatem. Propter quod dixit Augustinus lib. 18. quest. 19. *Id quod immortale est interdum appellare æternum, quamuis minus proprie*, Ratio enim est evidens ex dictis, quia impossibile est in duratione esse realem successionem, nisi etiam sit in illo esse, cuius est duratio: sed in esse rei incorruptibilis nulla est successio, ut etiam Bonaventura concedit: ergo neque in duratione. Maior probata est supra & declaratur amplius ex motu & duratione eius: inde enim illa duratio quæ est tempus habet successionem quod motus in suo esse successionem etiam habet. Propter quod recte dixit Arist. 4. Physic. cap. 12. & 5. Metaphys. c. 13. extensionem aut successionem temporis oriri ex successione in motu, quantum ad esse ipsius motus: ergo è contrario, ubi in ipso esse rei nulla est successio, neque etiam in duratione eius.

XVI.

Præterea confirmatur eadem maior, quia vel duratio & esse considerantur prout in re sunt, & sic sunt idem absque distinctione in re: ergo non potest intelligi durationem habere realem successionem & non esse: nam hæ sunt proprietates oppositæ scilicet, esse permanens & successivum, quæ non possunt eidem rei: prout eadem est convenire. Vel consideratur duratio ut ratione distincta ab ipso esse: & sic concipitur vel per modum mensuræ ipsius esse (ut multi loquuntur) vel per modum eiusdem accidentis efficientis ipsum esse: ergo debet concipi ut proportionata ipsi esse: ergo si esse concipitur ut indivisibiliter permanens, mensura vel accidens eius debet concipi ut indivisibile, & carens realibus partibus, quas necessario requirit realis successio. Tandem: ubi idem est effectus formalis, eadem est forma: sed quam diu residem omnino esse sine variatione retinet, idem est durans ac permanens in esse: ergo etiam duratio est omnino eadem. sicut ergo esse est idem sine variatione partium, ita & duratio.

XVII.

Dices: Quamvis esse non varietur, quia non augetur, variari tamen durationem, quia hæc sic maior, atq; ita etiam variari effectum formalem durationis quia licet sit idem durans, tamen est magis ac magis durans. Sed, ut dicemus soluendo argumenta, in hac locutione est æquivocatio, nam illud *magis ac magis* dicit solam denominationem extrinsecam per modum concipiendi nostrum nõ reale augmentum. Alioqui, si pars durationis additur durationi: ergo vel adveniente vna parte, alia prior transit & definit esse, vel simul permanent posteriores partes durationis cum prioribus. Primum intelligi non potest nam si esse angeli esse idè omnino semper permanet ita ut nihil in eo transeat aut esse definat, seu inueneretur, quomodo potest aliquid durationis transire ac perire, cum duratio non sit nisi permanentia in esse? Item, quia tã incorruptibilis est duratio sicut ipsum esse, ergo non magis potest definire secundum partes duratio, quam esse, nec magis potest assignari causa illius transitus aut definitionis; Secundum etiã non est intelligibile, quia in nulla duratione potest simul manere nisi aliquid indivisibile secundum successionem: quod si aliquid successivè factum cõtingit aliquando simul manere, accidentaria illi est talis successio, neque postea permanet ut successivum est, sed ut de se est permanens: ergo si tota duratio, quæ à principio creationis vsque nunc facta est in angelo in hoc nunc realiter manet tota simul, illa secundum se non includit successionem: ergo neque est successivè facta: nulla enim est causa aut necessitas talis successionis: fuit ergo à principio tota in angelo. Eo vel maxime, quod intelligi non potest

quomodo duratio, quam nunc habet angelus, habeat partes prius & posterius factas, cum nec ex parte subiecti, nec per modum intentionis, aut extensionis permanentis, possit illas habere. Non ergo potest intelligi successio aut variatio in duratione esse angelici, nisi etiam sit in ipso esse.

Quarta assertio.

Dico quarto: In conservacione angeli, & duratione eius nulla est etiam realis successio aut variatio: unde etiam ex hac parte duratio angeli est æquum natura sua invariabile. Hæc conclusio probatur primo potest quia impossibile videtur variari actionem, nullo modo variato termino, aut principio, aut aliqua alia conditione ad agendum requisita: sed nihil horum variatur in continua angeli conservacione: ergo illa continuitas actionis non est per variationem, neque per successionem partium actionis, sed per simplicem permanentiam eiusdem indivisibilis actionis? ergo esse in alius actionis non est realis successio: ergo neque in duratione eius, iuxta principia iam demonstrata. Maior probatur, quia si omnia rei principia sunt eadem, non possunt res variari. Minor autem etiam est nota ex dictis, quia terminus illius actionis est esse talis rei, in quo non est varietas, ut etiam Bonaventura concedit: agens vero est idem, scilicet Deus, & cum eisdem conditionibus: ut per se constat.

Responderi potest, non repugnare variari actionem circa eundem terminum, & ideo posse etiam conservacionem ipsam esse continue successionem, etiam si terminus eius omnino idem sit. Quæ responsio est consentanea iis, quæ supra diximus de causa efficiente, & de actione: ubi ostendimus posse eundem effectum vna actione fieri, & altera conservari.

Sed circa hanc responsionem multa dicenda occurrunt. Primum est, etiam si consideremus continuationem conservacionis esse posse, vel etiam esse per variationem in sola actione, & non in termino eius, non evitari quin saltem duratio ipsius termini sit absque variatione, atque ita illa erit æquum de quo agimus. Assumptum patet, tum quia ipsa duratio rei quæ conservatur, in re ipsa est terminus actionis conservatiæ ut sic, nam conservatio tendit directe res permanere in esse, quod habet formaliter per durationem: ergo si in termino conservacionis non est varietas, nec etiam erit in duratione illius termini. Imo, etiam si quis contendat, durationem rei non esse formalem terminum conservacionis, sed consequi ad esse, quod est terminus eius: nihilominus non est cur neget tam invariabilem esse durationem sicut ipsum esse. Sicut etiam intellectus, qui consequitur terminum creationis & conservacionis, invariabiliter semper est idem, etiam si conferueretur illa actione variabili: cur enim, si terminus primarius dicitur esse invariabiliter idem, etiam si conservatio successivè continetur, non erit etiam eadem omnino duratio, & quælibet alia proprietas, quæ intrinseca committatur talem terminum.

Deinde dicitur: etiam si demus, conservacionem eiusdem rei permanentis posse fieri à Deo per continuatam actionem successivam propter libertatem talis agentis non tamen id fieri posse à causa naturaliter agente, & conservante rem, quia in huiusmodi causa nulla potest ratio afferri, ob quam mutetur vel varietur actio, quod efficaciter probat ratio facta, quia ibi concurrunt omnia principia determinantia tale agens ad hanc actionem: ergo non potest naturaliter actio variari, nisi intercedat voluntas primæ causæ.

Ex quo ulterius dicitur, esto demus non esse necessarium, saltem posse Deum, eadem actione indivisibiliter permanente conservare huiusmodi rem cuius

eius oppositum videtur supponere Bonaventura: alias nihil posset ex necessaria continuatione conseruationis colligere. Quod autem id sit possibile, & in voluntate Dei positum patet: quia si omnia principia actionis considerentur, non postulat variationem, sed potius permanentiam & identitatem: si vero ipsa actio secundum se spectetur, non repugnat illi huiusmodi indiuisibilis permanentia, neque in se habet unde postulet variationem. Vtrumque patet, quia illa actio indiuisibilis est, sicut terminus eius: ergo non magis ei regnat permanentia inuariabilis, quam termino, neque habet unde postulet variationem partium, cum partes non requiratur. Atque hinc vterius addo non solum posse Deum per huiusmodi actionem rem huiusmodi conseruare, sed etiam talem modum conseruationis magis esse connaturalem, atque adeo debitum naturis rerum, quia natura ex se abhorret variationem, quando ex aliquo naturali principio necessaria non est. In omni enim variatione interuenit aliqua definitio, saltem ipsius actionis, vel partis eius, quæ quantum ad id potest dici aliquis corruptio: natura autem omnem modum definitionis vel corruptionis vitat, quantum potest.

XIII. Vnde tandem potest confici ratio, quia actio creaturæ rei incorruptibilis est etiam natura sua incorruptibilis, quia nullum habet intrinsecum principium definitionis: ergo ex sola Dei voluntate corrupti aut transire non debet: eadem ergo permanet semper dum res conseruatur. Propter quod diximus superius, creationem & conseruationem, per se loquendo, non esse distinctas actiones, sed eandem indiuisibiliter permanentem. Sic ergo satis probatum relinquatur non solum esse rei incorruptibilis conseruaturæ à Deo, sed etiam esse ipsius conseruationis esse inuariabile, & consequenter vtriusque durationem esse permanentem & inuariabilem.

XXIV. Vltimo ad maiorem abundantiam addo, videri impossibile conseruationem rei permanentis & indiuisibilis fieri actione successiuâ & continuâ, ut Bonaventura sentit. Potest quidem in conseruatione eiusdem omnino rei intercedere variatio actionum discreta ut obiectio superius posita sumit ex his, quæ supra tradidimus. Voco autem successionem discretam illam quæ est inter duas actiones totales, quarum vna antecedit, & illa recedente, altera loco eius succedit circa eundem terminum: quomodo lumen ab vna lucerna factam, illa recedente ab altera conseruari potest distincta actione. Quam successionem appello discretam, non quia inter alias duas actiones aliqua mora temporis intercedat, alias secunda actio non esset conseruatio: sed noua propositio: sed quia illæ duæ actiones, cum sint indiuisibiles, non sunt partes vnius continuæ actionis, sed vtræque est actio totalis, & vna alteri immediate succedit ut paulo inferius dicemus de instantibus angelicis. Hinc vero ostenditur probabiliter non posse illam actionem conseruatiam fieri per continuam successionem. Quia actio creaturæ angeli v. g. vna actio totalis & indiuisibilis, & ideo necessario fit tota simul, nec magis potest fieri per partes quam ipsemet angelus: ergo non potest variari per partes: sed si varie tur tota actio in aliam totalem simul commutanda est: ergo non potest continuari conseruatio per successionem continuam, sed vel per indiuisibilem permanentiam eiusdem actionis, vel ad summum per successionem discretam & immediatam totalium actionum.

XXV. Ex vtroque autem modo vterius sequitur, ad conseruationem continuam rei necessariū esse, ut interueniat actio, quæ secundum coexistentiam ad nostrum tempus omnino inuariata duret per aliquod tempus: quod est præcipue intentum. Declaro hanc vltimam illationem quantum ad alteram partem, nam quantum ad aliam clara est: nam si res co-

seruetur eadem indiuisibili actione inuariata, in illa erit duratio permanens, ut intendimus. Si vero conseruatio continua fit per immediatam successionem actionis: aut prima actio intelligitur existere in rerum natura per solum indiuisibile instans nostri temporis, aut tota illa inuariabilis permanet per aliquod tempus. Si hoc posterius detur, id est, quod intendimus. Si autem dicatur primum (quod non est impossibile, saltē de potentia Dei) necessarium tunc est ut alia actio conseruatua immediate subsequens intrinsece incipiat esse per coexistentiam ad tempus nostrum, quia in nostro tempore immediate post instans non est aliud instans, sed tempus: ergo alia actio conseruatua necessario debet eadem inuariabilis permanere per aliquod tempus nostrum, quod intendimus. Patet consequentia, quia cum illa actio incipiat coexistendo tempori nostro, & in se sit indiuisibilis, non potest tota coexistere toti tempori & pars eius, parti: ergo debet tota coexistere toti, & tota singulis partibus, & hoc ipsum est inuariabiliter durare coexistendo tempori variabili. Non recte igitur D. Bonaventura ex necessitate conseruationis continuæ intulit successionem in ipsa conseruatione, cum & possit fieri sine vlla successione per indiuisibilem permanentiam eiusdem indiuisibilis actionis, & non possit fieri respectu termini indiuisibilis ac permanentis per propriam successionem continuam, sed si aliqua successio aliquando interuenire potest, necessario debet esse discreta, & in ea aliqua pars necessario esse debet actio aliqua inuariabiliter permanens per aliquod tempus nostrum ut ostensum est.

Vltima assertio.

XXVI. Deo vltimo: Nulla est duratio creata ita in se permanens, quin respectu oppositæ priuationis seu negationis sit capax successionis quasi priuativæ. Sensus horum verborum iam declaratus est: veritas autem huius assertionis patet, quia nulla est duratio creata, quæ non possit habere initium & finem saltem per extrinsecam potentiam: non dicitur autem duratio habere initium, nisi quando habet esse proxime post non esse, neque finem, nisi quando post esse transit ad non esse: ergo in omni duratione creata habet loci hic transitus ad non esse ad esse, vel ab esse ad non esse, sed in hoc solum transitu consistit prædicta non sit capax talis successio respectu termini oppositi, quam priuativam appellamus: ergo nulla est duratio creata quæ successionis. Dices: Ergo nulla est duratio creata quæ omnino sit permanens quod est contra dicta: & sequela patet: quia qualiscunque successio minuit seu tollit omnimodam permanentiam. Respondetur primo negando sequelam de permanentia intrinseca: illa enim successio priuativa, non est propria & intrinseca, sed solum per habitudinem ad extrinsecum seu oppositum terminum: & ideo non minuit intrinsecam permanentiam, de qua superioribus assertionibus locuti sumus. Vnde dicitur secundo, hanc successionem non opponi permanentiæ, sed intrinsece necessitati, seu stabilitati, permanentiæ, atque ita solum sequitur, nullam durationem creatam esse ita permanentem, ut habeat ab intrinseco necessitatem simpliciter permanendi in esse, quod verissimum est, & nullo modo repugnat his quæ hæcenus diximus: imo est fundamentum ad soluenda argumenta in contrarium facta, & quæ fieri possunt. Illudque probat optime illa ratio, quam Bonaventura insinuat, quia nulla est duratio creata, quæ non pendeat ex conseruatione, & veluti continua emanatione à Deo, qui potest conseruationem illam seu emanationem suspendere. Hinc vero non sequitur, emanationem illam aut durationem, quæ per illam conseruatur, esse successiuam intrinsece, sed solum esse talem, ut possit

ei succedere non esse, vel ipsa succedere post non esse.

Argumentis contraria sententia satisfi

XXVII. *Primo.* Ad primum argumentum, ergo quod erat Aureoli, respondetur, si duratio omnino permanens dicatur, id est omni ratione immutabilis in permanentia, sic verum est, nullam durationem creatam, esse omnino permanentem: falso tamen id attribuitur durationi ut sic, cum diuina duratio sit illo modo permanens. Si vero dicatur omnino permanens, quæ non habet intrinsecam & positivam successione, sic non solum de omni duratione in communi, sed etiam de omni duratione creata falso negatur, esse posse hoc modo permanentem. Et ad probationem respondetur, omnes illas comparationes, quibus una duratio permanens dicitur maior alia, vel (quod idem est) unam rem permanentem magis durare quam aliam, si rem ipsam spectemus, verificari non secundum maiorem vel minorem extensionem positivam, sed secundum prædictam successione negativam, secundum nostrum autem modum concipiendi mensurari per ordinem ad aliquam successione veram vel imaginariam: & ideo etiam explicari terminis illis comparatiuis ad quantitatem pertinentibus.

XXVIII. Declaro singula: Nam cum duo angeli verbi gratia dicuntur æqualiter durasse, nihil amplius significatur nisi simul habuisse esse, vel incepisse, & neutri eorum successisse non esse post receptum esse. Cum vero dicitur unus plus durare quam alius, significatur unum habuisse esse post non esse, altero permanente sub non esse, si inæqualitas sit ex parte initii: si vero, sit ex parte finis, significatur, in altero factam esse successione in non esse post esse, cum in altero facta non sit. Atque ita in re per illas comparationes non significatur vera quantitas aut extensio in illis durationibus, sed diuersa aut eadem habitudo ad oppositam negationem seu priuationem. Quia vero nos non concipimus hæc indiuisibilia prout in se sunt, illa mensuramus per coexistentiam ad nostrum tempus, ideoque illam rem dicimus magis vel minus durare, quæ maiori vel minore tempore coexistit, & quæ non coexistit tempori, sed soli instanti, non tam dicitur proprie durare, quam duratione inchoare. Vnde unam ex his durationibus vocamus maiorem, minorem, aut æqualem alteri, non per intrinsecam successione & comparationem, sed per intrinsecam denominationem ad maius, vel minus, vel æquale tempus nostrum.

XXIX. Proprie vero loquendo, licet hæc locutiones & comparationes fiant inter durationes permanentes distinctas, non tamen comparando eandem durationem ad se ipsam. ut diuina duratio non est maior hodie, quam fuit heri, nec minor quam erit cras, quia neque illi in se aliquid durationis est additum, neque aliquam carentiam durationis aut existentie habuit illa duratio in una differentia temporis potius quam in alia. Nec refert, quod Deus nunc hodie coexistit diei hodierno, cui heri non coexistit, nam etiam si id admittamus [est enim controuersum] solum sequitur, in alio extremo autem fuisse durationem, & ab illo sumi nouam denominationem extrinsecam in alio extremo, non vero eius etiam durationem creuisse. Vnde, licet coexistentia possit dici maior vel minor, non tamen ipsa duratio in se ipsa, quia coexistentia includit extrinsecam denominationem, duratio autem minime. Comparatione autem aliarum durationum non potest æternitas dici minor, quia nunquam potest non esse quando alig sunt: neque etiam potest dici equalis, quia & perfectione excedit, & de facto semper exten-

tit, aliis etiam non existentibus: Vnde maior aliquam ratione dici potest, non tantum secundum perfectionem sed etiam quia aliquando habuit illa esse, quando alia non habuerint: secundum proprietatem autem comparationis, in extensione vel quantitate, nec maior nec minor dici potest, ut ex dictis collat, sed indiuisibiliter & eminenter cōstat omnem extensionem aliarum durationum siue existentium, siue possibium.

Dices: Vnus & idem angelus, vel etiam Deus plus durauit hodie quam heri: ergo eadem duratio ad se ipsam potest dici maior nunc quam antea fuerat. Respondetur, illam locutionem in antecedente sumptam, esse improprieissimam, & attributam Deo, esse in rigore falsam, quia ipse Deus in se non plus durauit, sed ex parte alterius extremi dici potest plus temporis durasse cum Deo, sed coexistisse Deo: hinc vero per extrinsecam denominationem commutata est locutio quæ extendenda non est, sed declaranda vel corrigenda. Respectu vero angeli, vel cuiuscunque rei creatæ habet minorem improprietatem illa locutio quia angelus ita durauit heri & hodie, ut simpliciter potuerit durare heri & non hodie, non tantum per denominationem extrinsecam, scilicet, quia potuit aliud extremum non coexistere, sed quia intrinsece priuari potuit propria duratione pro die hodierno, etiam si hesternam illam habuerit: & ita, dum illa hodie non priuatur, dici potest aliquo modo plus durare, non per augmentum durationis, nimirum quia ipsa in se facta sit maior, sed quia illa eadem longiori tempore conseruata est, & in eo non est destructa, etiam si potuerit destrui.

Soluitur secundum argumentum, & varia incommoda, quæ in eo inferuntur.

Ad secundum, quod est Bonauenturæ fundamentum, negatur assumptum; nimirum, repugnare durationi creatæ esse totam simul. Ad probationem respondetur non tam proprie dici affirmatiue, in duratione permanente esse simul præteritum & futurum, quam negatiue, in ea non esse præteritum neque futurum, sed tamdiu esse, quamdiu permanet. Duobus enim modis potest attribui huiusmodi durationi permanenti fuisse vel futuram esse. Vno modo inheret per propriam existentiam: alio modo extrinsece denominatione per alterius coexistentiam. Priori modo non sunt in hac duratione fuisse aut futuram esse: ergo nec simul in ea esse possunt: quia que non sunt, quomodo erunt simul? Antecedens patet, quia in tali duratione intrinsece & per propriam existentiam nihil præterit, nihil uel donuo aduenit: ergo in ea intrinsece & secundum propriam existentiam non est fuisse nec futurum esse. Posteriori autem modo non sunt simul in tali re esse, & fuisse, ac futuram esse, sed successiue iuxta successione alterius rei coexistentis, quamuis in re denominata non sit intrinseca successio, ut supra in æternitate declaratum est: Neque ex probatione sequetur, quæ in illo argumento adducitur, aliud haberi potest nisi, quod talis duratio caret intrinsece præterito & futuro.

Ex hoc autem non sequuntur inconuenientia, quæ ibi inferuntur in probanda falsitate consequentis. Primum erat, quod talis duratio semper esset ex necessitate: hoc autem non sequitur, quia talis duratio licet tota sit præsens dum est, tamen ut sit, pendet ex voluntate alterius, & ideo absolute non ex necessitate semper est. Item hinc fit, ut licet talis duratio non sit capax intrinsecæ successione positivæ, tamen possit succedere opposito termino, seu priuationi sui esse. Ex eodem modo soluitur aliud inconueniens ibi allatum nimirum, quod talis duratio semel ex-

istens non possit annihilari: non enim hoc sequitur ob eandem causam, quia licet sit duratio permanens non tamen necessaria: & licet in ea extrinseca non sit futurum, tamen includit positivum actu & simul esse in tota duratione futura possibili. Tertium inconueniens erat, quod talis duratio sit infinita: quod etiam non sequitur, sed solum quod sit indiuisibilis, & sit æuum, quod sit in corruptibile. Verum autem est hanc durationem talem esse, ut ipsamet sine ulla additione vel augmento apta sit & sufficiens ad coexistendum in infinitum durationi successiuæ, aut verè aut imaginariæ, quam sufficientiam totam simul habet à primo momento quo incipit existere. Quod si hæc vocetur infinitas, erit tantum secundum quid, quam admittere non est inconueniens, non est tamen infinitas simpliciter, etiam in ratione durationis, eo quod non includat actu talem vim seu virtutem in durando, ut ex necessitate in se continat indiuisibilem omnem extensionem durationis quantum in infinitum: & ideo melius dicitur hæc duratio, esse altioris ordinis ab omni duratione successiuâ vel corruptibili, quam quod sit infinita. Atque ita satisfactum toti fundamento Bonaventuræ, quatenus in ratione nititur: ex dictis in hoc & in priori argumento solui facile possunt multa alia, quæ hic multiplicari possent: ea vero omitto: quia sunt philosophata, precedentia solum ex locutionibus fundatis in nostro modo concipiendi: quo intellecto, & recte etiam expolitis significationibus terminorum ut iam declarata sunt, facillimam habent solutionem.

Ad Patrum testimonia.

xxxiii.

Ad testimonia Patrum respondetur primo fere ea omnia verificari posse ratione mutationis & successionis realis in accidentibus, & operationibus quam secum simul admittit æuum creatum, non autem æternitas diuina. Vnde cum Glossa dicit solum Deum non posse futurum esse aut fuisse, sufficienter intelligitur, quia Deus neque in esse, neque in scientia, neque in aliqua alia perfectione innuit fuisse vel futurum esse, sed tantum esse. Vnde etiam fit, ut respectu scientiæ illius dicantur omnia alia esse præsentia, & non futura, neque præterita, quia semper eodem modo illi obiciuntur, ut in suis durationibus obiectiue præsentia. At vero res creatæ, quantumuis permanentes in sua substantia, habent fuisse vel futurum esse in suis operationibus. Ex quo fit ut angelus v. g. per scientiam suam recipiat res alias ut præteritas, vel ut futuras, & quoad intendendas illas aliquo modo pendeat ex reali præsentia, & existentia earum de quo alias. Et eodem modo possunt facile exponi verba Anselmi, & Augustini & Boëtii. Secundo possunt exponi dictæ locutiones Sanctorum de permanentia, quæ excludat successionem etiam respectu earentiæ realis existentie seu durationis. Est enim proprium æternitatis Dei, ut non possit vel succedere post non esse, vel ei succedere non esse: quod non potest conuenire durationi creatæ, ut satis declaratum est. Atque hoc modo recte dicitur solus Deus immutabilis, non solum quantum ad operationes, sed etiam quantum ad ipsum esse substantiale: omnis enim creatura etiam substantia sua mutabilis est, saltem per extrinsecam potentiam. Quapropter etiam æternitas prout in immutabilitate fundatur, est propria Dei, excludit peculiarem illam successionem, vel saltem capacitatem illius successionis, qua non potest creatura carere.

Obiectio inquirens, an possint in eadem re variari durationes.

xxxiv.

V Na vero supra superest obiectio, nam si Deus potest angelum, postquam realiter durauit, iterum

nihilare, etiam poterit illum quem annihilauit, iterum reproducere: interrogo ergo an duratio, quam ille angelus prius habuit, & quam posterius recipit, sit vna & eadem, vel distincta: quidquid enim horum dicatur, repugnabit aliqua ex parte doctrinæ traditæ: Nam si illa duratio est eadem, sequitur primo, in eadem duratione angeli esse prius & posterius in re, nam prius fuit ille angelus creatus, quam annihilatus, & prius annihilatus: quam iterum productus: ergo de primo ad vltimū prius talis angelus fuit creatus quam recreatus: ergo prius habuit durationem per creationem, quam per recreationem: ergo in illa eadem duratione est prius & posterius in re, quæ cum non possint intelligi in eadem re indiuisibili, sequitur plane durationem illam esse extensam & diuisibilem. Et confirmatur, nam si duratio est eadem: ergo & actio quæ reproducitur, erit eadem cum ea quæ prius fuit productus: & consequenter etiam duratio actionis erit eadem: consequens autem non videtur intelligi posse, tum ob argumentum factum, quod hic applicari potest, tum etiam quia alias sequitur posse Deum reproducere eundem numero motum in eodem mobili per idem spatium, & consequenter posse etiam reproducere idem tempus. Si vero dicatur ibi esse duplex duratio in angelo, sequitur multiplicari durationes in eodem esse & consequenter esse aliquam distinctionem ex natura rei inter durationem & esse, cum vna duratio separetur à tali esse, & alia de nouo adiungatur. Sequitur deinde dari successione aliquam in duratione, cum non sit in esse, nam inter illas duas durationes est successio prioris & posterioris, cum tamen esse sit idem indiuisibiliter.

Responsio, in qua pars negans defenditur.

xxxv.

Respondetur, aliquos sentire utroque modo posse Deum reproducere illum angelum, scilicet, vel cum eadem numero duratione, vel cum distinctis secundum numerum. Sed hæc sententia recte improbat rationibus factis contra posterius membrum. Vnde dicendum censeo, talem angelum necessario esse reproducendum cum eadem numero duratione: sicut enim impossibile est eandem rem numero semel corruptam vel annihilatam iterum reproduci cum alia existentia numero distincta, quia hæc non distinguitur ex natura rei ab entitate rei, ita fieri non potest ut eadem res numero cum sua existentia iterum producat cum diuersa numero duratione, quia duratio & existentia non distinguuntur à parte rei. Et ad primam obiectionem in contrarium respondetur illam esse vnā & eandem durationem quasi bis repetitam: & ideo non esse inconueniens eandem ut prius productam, esse priorem se ipsa ut posterius productam, esse priorem se ipsa ut posterius reproductam, vel nostro modo concipiendi propter coexistentiā ad prius & posterius in nostro tempore, vel melius, propter successionem, quæ in eo casu interuenit inter esse & non esse, & rursus inter non esse & esse. Illa enim annihilatio, quæ interposita fuit inter cōseruationem & recreationem, successione illam efficit inter eandem durationem prout bis factam interposita annihilatione. Neque inde fit illam durationem esse extensam, aut habere partes quia illa successio non est contraria, sed discreta: successio autem discreta esse potest inter indiuisibilia, & per diuinam potentiam esse potest eiusdem indiuisibilis ad se ipsum, si bis repetatur interposita priuatione, seu suspensione eiusdem esse. Quod autem hoc verum sit probare possumus, quia quod nos dicimus de duratione, alii sunt necessario dicturi de ipso esse talis angeli, quod sine controuersia est vnum & indiuisibile, & nihilominus est prius creatum, & posterius reproductum.

Ad alteram confirmationem respondetur, utroque modo posse fieri iteratam, creationem illius angeli: scilicet,

scilicet, per iterationem eiusdem actionis, & per actionem distinctam: in neutro enim modo est repugnancia, & ita ex voluntate Dei pendet, quod alterutro fiat, ut iam iterum in superioribus diximus. Si ergo recreatio fiat per actionem distinctam, habebit etiam diuersam durationem à duratione prioris actionis. Neque est necesse si duratio termini sit eadem, durationes actionum non distingui, quia esse termini est vnum, & idem, etiam si fiat vel conferuetur per diuersas actiones. Si vero reproductio fiat iterata eadem numero actione etiam in ipsa actione reproductur earum indiuisibilis duratio: neque hoc est maius inconueniens, quam quod idem esse cum eadem indiuisibili duratione reproducat. Nec censeo esse inconueniens, quod ibi inferatur de reproductioe eiusdem numero motus: existimo enim posse fieri à Deo, si sit in eodem mobili, seu ad eundem numero terminum, ut etiam in superioribus tactum est, & laus in 3. tomo 3. part. Quid autem dicendum sit de tempore, dicam inferius.

SECTIO VI.

An æuum essentialiter differat ab aliis durationibus permanentibus, & creatis.

Actenus solum explicatum est genus proximum, ut sic dicam, cui nunc ad complendam rationem eius, superest declaranda propria differentia, qua ab aliis creatis & permanentibus durationibus distinguitur, & in suo esse constituitur. Suppono enim dari alias durationes permanentes ab æuo distinctas, ex dicendis sectione sequenti.

Prima sententia.

Qui ergo in ea sunt sententia, ut existiment durationem formaliter constitui sub ratione mensuræ, putant rationem cui compleri per hoc quod est duratio permanens mensurans esse rerum incorruptibilium creatarum. Ita fere loquuntur communiter Theologi, S. Thomas 1. p. q. 10. artic. 5. & 6. & ibidem Caietanus, & alii Thomistæ, Capreol. in 2. dist. 2. qu. 2. art. 1. ubi consentit etiam Scot. qu. 2. & 3. & Richard. artic. 1. q. 1. & 2. & Thomas de Argentin. q. 1. artic. 4. & quoad hanc partem de ratione mensuræ concordat Bonaventura qu. 1. & 2. & Alenf. Albert: & Aegid. superius citati. Hæc autem sententia intelligi potest aut de mensura extrinseca tantum aut tantum de intrinseca, aut de utraque simul. Primo modo defendere illam videntur Thomistæ. atque etiam Scotus, qui hac ratione dicunt, vnum tantum esse æuum, quod mensurat esse omnium rerum incorruptibilium, esseque in suprema substantia creata & incorruptibili. In quo solum imitati sunt proportionem quandam ad temporalia, & mensuram eorum: in his enim tantum est vna extrinseca mensura durationis, quæ in motu celi tanquam in primo & nobilissimo, esse censetur, & sub illa habitudine constitui in ratione temporis. Addit vero Scotus durationem cuiuscunque angeli superioris respectu inferioris esse mensuram eius, atque ita consequenter vsque ad ultimam substantiam incorruptibilem ex quo fit, ut omnes substantie incorruptibiles præter ultimam habeant durationem quæ sit æuum, & conuerso omnes habeant mensuram sui esse præter supremam.

II.

Secundum autem dicendi modum videtur sequi Agidius: putat enim æuum esse mensuram intrinsecam, atque ita in vnaquaque substantia incorruptibili esse proprium æuum: mensuram autem extrinsecam non ponit in ipsis æuiternis, sed in æternitate. Tertiam vero explicandi rationem habet Argentinus, putat enim æuum indifferens ad intrinsecam &

extrinsecam mensuram: atque ita in singulis æuiternis multiplicari ut mensuram intrinsecam eorum & in vno supremo esse ut in mensura extrinseca creatorum. Et hunc etiam dicendi modum tenent aliqui Thomistæ, sed alio sensu: aiunt enim vnum tantum esse æuum in supremo æuiterno: illud vero esse extrinsecam mensuram inferiorum, intrinsecam vero ipsius supremi angeli.

Improbatur opinio præcedens.

Hæc sententia iuxta fundamentum à nobis superius positum defendi non potest. Ostendimus enim, durationem ut sic non constitui ex ratione mensuræ: ex quo fit ut nec talis duratio constitui possit in ratione talis durationis propter determinatam relationem mensuræ, nam differentia essentialiter contrahentes debent per se ac formaliter contrahere, seu determinare diuisum. Quod vltius potest in presenti confirmari & amplificari. Et primo, quod ratio æui non possit consistere in ratione mensuræ intrinsecæ, probatur quia in re non distinguitur ab illo esse, respectu cuius appellatur mensura intrinseca: ergo non vere dicitur eius mensura, quia mensura vera & realis debet esse distincta in re à mensurato, ut supra ostensum est. Et hæc ratio probat etiam non posse consistere rationem æui in utraque mensura simul extrinseca scilicet & intrinseca, neque etiam indifferenter in qualibet earum, nam ex variationis factæ omnino excluditur talis mensura intrinseca secundum rem. Nec vero dici potest, esse mensuram secundum rationem, tum quia nulla est mensura secundum rationem, nisi saltem secundum rationem & distinctionem conceptuum sit medium cognoscendi quantitatem allicuius, vel per modum quantitatis, quod hic habere non potest locum, ut patebit facile applicando superius dicta de duratione in communi, & de æternitate, & à fortiori constabit etiam ex his quæ statim dicemus. Tum maxime, quia huiusmodi mensura secundum rationem est tantum secundum denominationem orationis: ratio autem æui, quatenus est essentialiter talis duratio, est intrinseca, rebus, & independens ab extrinseca cognitione. Atque hæc ratio convincit etiam, propriam differentiam æui non posse consistere in sola ratione mensuræ extrinsecæ, quia ratio durationis intrinseca est rei duranti, ut supra probatum est, nam rem durare non est denominatio extrinseca, sed intrinseca ergo etiam sic durare non potest esse aliquid extrinsecum. Et similiter durare non dicit aliquid respectuum, sed absolutum. Denique rationes superius factæ hic habent locum consimili proportionem, & ideo breuiter hæc attingimus.

Addo vero vltius, non solum non consistere propriam & essentialem rationem æui in huiusmodi mensura extrinseca verum etiam tale genus mensuræ non videri posse habere locum in æuiternis secundum se consideratis. Quod primum declaro per comparisonem ad tempus, nam in duratione motus, quæ extensionem habet facile intelligitur, posse vnam durationem per aliam mensuram in sua latitudine duratiua, & ideo in duratione motus locum habet distinctio de duratione intrinseca, vel mensura extrinseca & de appellatione temporis sub vna vel altera ratione, ut infra declarabimus. At vero in æuo secundum se nulla est intrinseca extensio aut latitudo duratiua, & ideo licet detur æuum intrinsecum: quod est intrinseca ac propria duratio vniuscuiusque rei incorruptibilis, non tamen videtur talis duratio capax mensurationis per extrinsecam mensuram indiuisibilem, & ideo nec ratio talis mensuræ actiue extrinsecæ in eo rerum ordine locum habet.

Quod primum ostendo hac generali ratione, quia indiuisibile ut indiuisibile non est mensurabile, sed